

Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Vzpored XVI. glavne skupščine »Zaveze avstr. jugoslov. učit. društev«. — V Postojno! — Kaj hočemo? — Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite! — Važna razsodba upravnega sodišča. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati. — Gospodarski program. — Pripravniki tečaj v Idriji. — Pravila hranilnice in posojilnice »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani.

Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev.

Vzpored

XVI. glavne skupščine »Zaveze avstr. jugoslov. učit. društev«

dne 21., 22. in 23. maja 1904 l. v Postojni.

I. V soboto, dne 21. maja.

1. Sprejem na kolodvoru onih udeležencev, ki pridejo v Postojno z vlakom ob 1:04 popoldne.
2. Sprejem na kolodvoru onih udeležencev, ki pridejo v Postojno z vlakom ob 3:01 popoldne.
3. Ob 1/2 4 uri: Seja upravnega odbora pri »Kroni«.

Dnevni red:

- a) Poročilo o delovanju vodstva »Zaveze«;
  - b) določitev poročila za delegacijo;
  - c) predlogi in nasveti.
4. Po seji upravnega odbora zboruje odsek za šolsko higijeno. Poročajo gg. M. J. Nerat, Franc Kocbek in Ant. Kosi.
  5. Ob 7. uri zvečer: Zborovanje delegacije v »Narodnem hotelu«.

Dnevni red:

- a) Predsednik otvori zborovanje;
- b) tajnikovo poročilo o delovanju »Zaveze« in »Zavezinih« društev;
- c) poročilo računskih pregledovalcev za leto 1903. (§ 15. pos. r.)
- d) blagajniško poročilo;
- e) volitev treh pregledovalcev računov (§ 15. pos. r.);
- f) določitev letnih doneskov »Zavezinih« članov (§ 7. lit. a Zavezinih pr.)
- g) določitev vzporeda za glavno zborovanje (§ 24. »Zav.« pr.);
- h) določitev časa prihodnji XVII. glavni skupščini »Zaveze« (§ 22. »Zav.« p.);
- i) volitev vodstva in upravnega odbora Zaveze (§ 11. in 12. »Zav.« pr.)
- j) predlogi in nasveti.

II. V nedeljo, dne 22. maja.

1. Ob 9. uri dopoldne:

Glavno zborovanje

po vzporedu, ki ga določi delegacija v »Narod. hotelu«.

Pred glavnim zborovanjem, ob 8. uri, zboruje po običajnem dnevnem redu društvo: »Jubilejska samopomoč.«

2. Ob 12. uri: Banket pri »Kroni«. Kuvert brez vina velja 2 K 40 v.
3. Ob 1/2 4 uri popoldne: Vhod v jamo. V jami svira trška godba. Vstop v jamo je za učiteljstvo prost.
4. Ob 1/2 9. uri zvečer: Koncert v »Narodnem hotelu«. Pri koncertu sodeluje iz prijaznosti »salonski orkester« in mešan zbor.

(Vabilo in vzpored se natisne posebej.)

III. V ponedeljek, dne 23. maja.

Ob 3:05 po polnoči odhod v Trst.

Za XVI. skupščino so zglashene sledeče razprave:

1. Izvrševanje šolskih zakonov. Poročevalec gosp. Ivan Lapajne, ravnatelj meščanske šole v Krškem. Teza. »Zaveza« in vsa slovanska učiteljska društva naj opazujejo, kako se šolski zakoni (državni, deželni, ministrski ukazi) in § 19. temeljnih zakonov od raznih šolskih instanc izvršujejo. Vse nezakonitosti in nepravilnosti in vsako neizvrševanje nekaterih zakonitih določil naj se zberejo in svetu priobčijo v posebni spomenici, ki se obenem predloži vsem c. kr. deželnim šolskim svetom na Slovenskem in c. kr. naučnemu ministrstvu.
2. Stališče in taktika slov. učiteljstva nasproti političnim strankam. Isti gosp. poročevalec.
3. Najnovejši pojavi na svetovnem pedagoškem polju s posebnim ozirom na risanje. Poročevalec gos. Jožef Schmorranzer, učitelj v Celju.
4. Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj je zglasilo: »Naša učiteljska društva z ozirom na moderno šolstvo in vladajočo politično konstelacijo.« Govori gosp. Armin Gradišnik, nadučitelj v Celju. Stavki: 1. Prava naša organizacija so — učiteljska društva. 2. Informativno postopanje napram članom o vseh važnih šolsko-pedagoških

in šolsko političnih pojavih bodi glavni nalog našim društvom. 3. Po društvi vplivaj učiteljstvo na oficijalno in neoficijalno javnost. 4. Kakršno društvo, tako učiteljstvo; kakršno učiteljstvo, takšno vedenje šolskih oblasti njemu nasproti.

5. Ormoško učiteljsko društvo je zglasilo:

»Nekoliko črtic iz I. mednarodnega kongresa za šolsko higijeno v Norimberku.« Poročevalec gosp. Ant. Kosi, učitelj v Središču.

6. Predlog:

»Slavna »Zaveza« prosi c. kr. naučno ministrstvo, da objavi poprej načrt novega šolskega in učnega reda, preden izide kot ukaz, da bi bilo mogoče s kako spomenico popraviti kaj, kar ne bi ugajalo učiteljstvu.«

Predlog bo utemeljeval gosp. ravnatelj Lapajne.

Vodstvo „Zaveze“.

V Postojno!

Zopet se bliža vsakoletni najlepši praznik avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva: bliža se dan XVI. glavne skupščine naše »Zaveze«. Letos nas kliče nje upravni odbor v Postojno, kjer bodo imeli Zavezniki tudi priliko, da si ogledajo daleč po svetu znano in slovečo Postojnsko jamo.

Z vseh strani slovenskih deželá bodo prihitali vzgojitelji in vzgojiteljice slovenskega in istrsko-hrvaškega naroda, da si prijateljski sežejo v roke, da utrdijo svojo mogočno stanovsko organizacijo in razodenejo drug drugemu svoje težnje in da povedo tudi slovenski javnosti, kako se zaveda napredno naše učiteljstvo svojega važnega znanja, kako stremi po popolnosti svoje izobrazbe, kako se je postavilo na lastne noge, kako zahteva svojih pravic, kako se je zgrnilo v pogumno četo, ki stopa dalje k svobodi in popolni osamosvojitvi in kako žrtvuje svoje najboljše sile, da dovede svoj narod do blaginje in duševne neodvisnosti!

Vsak tak sestanek naprednega učiteljstva zahteva mnogo žrtev. A naše učiteljstvo se jih ne straši, ker ve, da kar žrtvuje, žrtvuje sebi v prid ter pripomore s tem, da se dvigne ugled in veljava učiteljskega stanu. In morda ni bilo kmalu treba našemu stanu toliko ugleda in veljave kakor danes, ko so si stavili naši nasprotniki malo častno nalogo, da ubijejo z lažmi in natolcevanji naprednemu učiteljstvu ugled, ki si ga je pridobilo med ljudstvom z vztrajnim svojim delom in s požrtvovalno svojo nesebičnostjo. Mnogokrat in premnogokrat smo imeli priliko, da smo kazali v svojem listu na to hudodelstvo brezvestnega nasprotnika, ki hoče oropati naše ljudstvo vsake omike, vsakega znanja, da bi ga potem tem lažje podjarmil in zaslužnil vse učiteljstvo svoji oholosti in brezprimerni vladoželnosti.

S silnim, dolgoletnim delom se je pospelo napredno učiteljstvo vkljub infamijam in zavratnemu rokovnjaštvu fanatizovanega sovražnika do svoje avtoritete, zato bo pa znal tudi ta najlepši plod svojega poštenega napora braniti pogumno in neustrašeno z vsemi sredstvi in z vso močjo svoje organizacije.

Duh zavednosti, ta bodreči duh vsakega emancipiranega stanu, je prešinel naše vrste! Pred nikomer v hlapčevski ponižnosti na kolena, pred nikogar z laskajočimi se lažmi v prah, z nikomer v temo

in blatonazadnjaštva — to je, kar je resnica, to je naš liberalizem! Z delom, ki je njega plodnost dokumentovala preteklost, pojdemo dalje do smotrov, ki so se porodili naprednemu učiteljstvu v umevanju njegovega poklica! Svojemu stanu hočemo priboriti vsesplošno veljavo in tak ugled, ki mu sodi spričo njegove absolutne potrebe in neoporečne važnosti. To je moralna stran našega naporovanja.

To moralno stran svojega prizadevanja stavljamo zato pred njega materialno stran, ker nam je bila doslej vztrajno delujoč impulz, ki nas je držal na površju, ko bi morali ob žalostnih svojih materialnih razmerah in po zapostavljanju v socialnih pozicijah že tisočkrat podleči, da nismo čutili tega idealnega vzvoda v svojih dušah.

Materijalno stran je napredno učiteljstvo baš v zadnjih letih, zlasti od »Zavezinega« zborovanja v Gorici dalje, poudarjalo glasno in brezobzirno, tako glasno in tako brezobzirno, da je bolelo tiste, na katerih naslov so bili odposlani naši protesti.

Kadar se dvigne tlačeni siromak, se zgražajo tlačilci, češ, kako je vendar smelo in nedostojno, da ne poljublja pete, ki jih tišči, in da se ne zadovoljujejo s primernim in dostojnim hvalečim božanjem! — Končno morda vendarle dopovemo takim tlačilcem, da je kruh več nego beseda in da so že davno minili časi, ko je bilo učiteljstvo pohlevno in molčeče kot hrom berač ob bogatinovem pragu!

Delu — plačilo! — Tako so izražene jasno in čisto določno zahteve materialne strani našega prizadevanja. Grešili bi proti dostojnosti, proti sebi in svojcem in proti tistim, ki pridejo za nami, če bi mirovali prej, preden ne spravimo v soglasje svoj materialni položaj z zahtevami zakona, preden ne pridemo do tega, da ne bodo naši prejemki v tako kričečem nasprotju z zahtevami, ki jih odmerja dandanes položaj dostojnega človeka v socialni vojski.

Za nami so leta težkih bojev. Nismo jih bojevali brez načrtov in tudi ne brez zmage. Pred nami so časi morda še hujših bojev, in ne stopamo vanje brez natančno začrtanega pota. Da bomo pripravljeni na vse, kar lahko pride, se moramo tesno nasloniti drug na drugega, moramo vedeti, da je vsak izmed nas za celokupnost absolutno potreben in nenadomestljiv, da je vsak prvi, a nihče zadnji.

Ne pretiravamo prav nič, če trdimo, da ni več med nami ponižnega in pohlevnega trpina. Vsak izmed nas se je docela postavil v službo skupnim interesom, zato smo obrnili pozornost javnosti nase, in zato bo morala vsa javnost resno in trajno računati z nami! Vsako večje delo, ki se najrazširi preko mej enega kota našega ozemlja, je popolnoma nemogoče, če ne išče med naprednim učiteljstvom delavcev!

S tem, da hočemo sebi to, kar nam gre, nočemo zatemneti bleska, ki obdaja idealno zvanje učiteljstva. Ojačeni in stalni v sebi, hočemo služiti domovini, ki ji naj ne ostane očitek, da je — nehvaležna plačnica.

Pridimo vsi, ki smo svobodne misli in naprednega duha, o Binkoštih v Postojno, da se pozdravimo, okrepmo in pripravimo za čas, ki prihaja!

Kaj hočemo?

(Govoril pri I. občnem zboru »Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic« v Celju dne 5. aprila t. l. nadučitelj **Vekoslav Strmšek.**)

(Konec.)

Z našim društvom ponudimo drugi inteligenci roko k rodoljubnemu delovanju, in na nji je, da to priliko sprejme ali pa odkloni.

Naj pa stori inteligenca, kar hoče, naj se nam pridruži ali ne, mi smo se zavarovali za vse čase proti očitkom, da nočemo delovati za narod, da nismo narodni, ampak internacionalni. Naše društvo glasno priča, da bi tudi mi radi žrtvovali vse svoje moči v narodni blagor, da bi tudi mi učitelji radi pomagali dvigati narod k boljši bodočnosti.

Učitelji smo prvi ustvarili društvo, ki se, razteza čez vso Slovenijo in zopet smo učitelji prvi osnovali društvo, ki more širiti vsestransko naobrazbo po vsem slovenskem Štajerju!

Dal Bog, da binas drugi stanovi prav umeli se nam pridružili in nas krepko podpirali!

Dosedaj začrtano društveno delovanje pa nas vodi mnogokrat iz šolske sobe med ljudstvo. Ono nam veleva, da moramo postati ne le narodni učitelji, ampak pravi učitelji naroda. Skoraj nobeden drug stan ni tako splošno vznikel iz naroda, skoraj nobeden ne pride toliko v dotiko z narodom kakor naš. Nam je izročena mladina, t. j. bodočnost naroda, mi jo izobrazujemo in pripravljamo za poznejše življenje. Naša krivda je, ako narod nazaduje, a ravno tako je naša zasluga, ako napreduje. Je-li prav in koristno, ako zapustimo to mladino, ko je dovršila štirinajsto leto, ko se je začel zanjo najnevarnejši čas? Gotovo ne, in v našem novem društvu se bomo dogovorili, kako bi blagodejno vplivali nanjo tudi še v poznejši dobi. In tudi na odrasle ljudi, na kmetijstvo in obrtnijo lahko vplivamo, saj imamo v svoji sredini mnogo strokovnjakov. Na ta način pa bi si gotovo priborili mnogo ugleda med našim ljudstvom, ono bi nam poverilo razna zaupna mesta v svojih korporacijah, in učiteljstvo bi postalo jako važen in odločilen činitelj v narodni organizaciji. S tem bi pridobila zopet šola čislali bi jo povsod kot prvo dobrotnico in njen vpliv bi postal mnogo uspešnejši.

Tako, mislim, sem očrtal delokrog, ki so ga ustanovitelji odmerili novemu društvu. Obsežen je in ne bo se dal mahoma izvršiti, kdo ve, če se bo ves sploh kdaj izvrševal. A ne obupajmo! Oklenimo se vsi novega društva, ki nam obeta toliko lepega sadja!

Trudimo se! Morebiti pa privede ravno to društvo nas in narod naš do boljše bodočnosti!

V izvrševanje obsežnega društvenega programa pa navsuetujem, da se ustanovi pri njem več odborov ali odsekov, in sicer:

1.) Knjižnični odsek, ki bi naj sestavil a) imenik vseh slovenskih knjig, ki so sposobne za šolske knjižnice, b) za ljudske knjižnice. Ta odsek naj bi imel tudi v pregledu one govornike, ki bi hoteli in mogli sodelovati pri ustanavljanju knjižnic.

2.) Društveni odsek za ustanavljanje bralnih društev. On naj bi sestavil zgledna pravila za bralna društva in bi naj imel v pregledu govornike, ki bi hoteli sodelovati pri ustanavljanju bralnih društev, posebno torej tudi one, ki bi podavali o kmetijstvu itd.

3.) Pedagoški odsek, ki bi skrbel, da bi se pogosto vršila javna predavanja o domači vzgoji otrok itd.

4.) Pevski in godbeni odsek. Ta naj bi imel v pregledu vse pevce in godbenike, posebno pa še one, ki bi hoteli tudi v drugih krajih sodelovati proti povračilu stroškov.

Ti nasveti pa se naj izvršijo šele tedaj, ko se društvo ojači in si omogoči živahnejše delovanje.

Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite!

(Dalje.)

To ga je tako neznansko speklo, da je izjavil: »Torej, gospoda, pasji bič bi bil predober za one, pri katerih beračite za plače? To si je treba zapomniti.« — Da, zapomniti si je treba, da ne beračimo nikogar za svoj pošten trud, ampak odločno zahtevamo, da nam dajo to, kar nam gre po božjih in človeških zakonih. Še kaj več kot pasji bič zasluži tisti, ki noče dati zasluženega plačila za pošteno delo.

»Liberalni učitelji zdaj z vso nesramnostjo terorizirajo svoje tovariše in tovarišice, posebno pri glasovanju zoper obstrukcijo. Prosimo, da se nam naznanijo imena teh junakov! Ko se zistem v naši deželi prelomi, bodo drugače pisali ti ljudje!«

Zakaj pa se toliko bojite, slavna klerikalna gospoda? Saj nas prezirate kot ničle, sedaj pa to vpitje! Nikdo izmed nas ne terorizira svojih tovarišev, vsak sam gre z navdušenjem na delo, — to smo sklenili in svetu pokazali na protestnem shodu. Terorizator je klerikalizem, za to imamo brezštevilno neovrgljivih dokazov, ki pridejo kasneje na vrsto, če bo treba. Nihče izmed nas se ne pusti terorizirati, in s pazljivim očesom bomo pazili, da se tudi ljudstva od klerikalizma ne bo več teroriziralo. — Za denunciranje torej prosi slavni naš klerikalizem, da bo potem vsakomur zvil vrat, ko pride na krmilo. Da je za takšno početje sposoben, smo že davno vedeli po izkušnji drugih. Da pa ne pride ta smrtni naš sovražnik do krmila, moramo delati neumorno vsi brez izjeme. Tovariši in tovarišice, ne bojte se! Vsak izmed nas ima v politiki ravno tako pravico govoriti kakor vsak klerikalec; ako bomo dostojno nastopali za svoje pravice, za svoj kruh in blaginjo naroda, nam ne more nihče nič; zakon je na naši strani iste veljave in vrednosti kakor na klerikalni. Kar je Slomškarju-Jakliču dovoljeno storiti brez kazni, to je dovoljeno tudi nam.

Na shodu v Trnovem je izjavil dr. Šusteršič, da ne bodo preganjali liberalnih učiteljev iz prepričanja, ko pridejo na krmilo, sedaj je pa »Slovenec« že drugih misli, ker se nas boji, da bi nas s tem oplašil. Naj nas preganjajo ali ne, to nas prav malo briga, slabše se nam tudi v tem slučaju ne more goditi, kakor se nam godi sedaj. Večno stradati in in trpeti največje pomanjkanje pri tako trudapolnem in važnem delovanju nam menda ni usojeno za večno, usoda naša se mora obrniti na boljše, samo da smo vztrajni, edini in neumorno delavni. Na delo moramo z geslom: Vsi za enega, eden za vse!

Odgovoriti moramo še nekoliko širokoustni izjavi dr. Šusteršiča na shodu Amazonk dne 3. prosinca t. l. On trdi, da je »Uč. Tov.« nagromadil cele kupe psovk nanj in na klerikalizem. Čudno je to, da vidi psovko samo v »Uč.

Tov.«, svojih in klerikalnih pa ne. On ne priredi shoda, da bi ne žalil učiteljstva, ravno tako ne izda zlasti v novejšem času »Slovenec« niti številke, ne da bi psoval, žalil, lagal in kradel učiteljstvu časti in poštenja. Na vse to naj mi mirno molčimo? Kratkotomalo ne! »Zob za zob!« se je glasil sklep protestnega shoda. Ako ste vi sirovi, znamo v jezi biti tudi mi. Psovati sicer ni dostojno, zlasti od naše stranke ne, a sila kola lomi. Delujte in pišite na vaši strani dostojno, stvarno in možato, znali bomo tudi mi upoštevati to, kakor pa delate sedaj, niste vredni drugega, kakor da vas primemo za ušesa kakor kakega malovrednega paglavca v šoli. To vam bodi v zadoščenju!

»Ljudskim zahtevam se mora najprej zadostiti! Na tem stališču stojimo neomajeno, in ljudstvo mora priti do veljave tudi v tistih zastopih, ki imajo govoriti o šoli. Dokler tej potrebi ne bo zadoščeno, toliko časa se ne bo razpravljalo o izboljšanju učiteljskih plač.« — To je zopet navadno slepilo za ljudstvo in nič drugega. Ako bi se hotelo šolstvo postaviti po Šusteršičevi izjavi na demokratično stališče, bi se morala premeniti ustava in državni šolski zakon. Tukaj vpije in slepi nevedno ljudstvo v tem zmislu, v parlamentu na Dunaju pa ne zine besedice o tem. Preden pridejo naše plače na vrsto po njegovi izjavi, bi bilo treba čakati celo večnost. Da ne bo treba toliko časa čakati, moramo napeti vse svoje moči ter vreči zavodnika našega naroda in sovražnika naše bodočnosti na smetišče, kamor že davno sodi, ker je provzročil že več kakor preveč zla in škode.

»In sedaj naj liberalni učitelji protestirajo vsak mesec! Drugi mesec naj se zopet na trebuh vležejo pred baronom Heinom, tretji mesec naj gredo sline lizat dr. Tavčarju.« — Tako dela dr. Šusteršič vedno in povsod, potem pa tuli in vpije, da hoče zadoščenja imeti od nas, ako ga zavrremo po njegovih zaslugah. Kar se tiče vlade, smo že označili svoje mnenje in stališče, pri tem ostanemo! Kar se tiče dr. Tavčarja pa smemo biti veseli, da je član naše »Zaveze«. Ravno tako smemo biti ponosni na g. župana Hiribarja. Oba sta se izkazala že kot iskrena prijatelja učiteljstva in šole. Gospoda dr. Tavčar in župan sta naša častna člana, prijatelja in zagovornika naših idealov, zato odbijamo odločno vsako sramotenje njiju na naš račun. S tem je naša obramba za sedaj kočana.

(Konec.)

Važna rzsodba upravnega sodišča.

§ 2. zakona z dne 19. septembra 1899., deželni zakonik za Štajersko št. 73, se glasi doslovno: »Od 1. julija 1899 l. začeni se letne plače stalno nastavljenih učiteljev na javnih občnih ljudskih šolah v štirih stopnjah določijo, in sicer v Gradcu z 850 gld., 950 gld., 1050 gld. in 1150 gld., na šolah I. krajevnega razreda s 700 gld., 800 gld., 900 gld. in 1000 gld., II. krajevnega razreda s 600 gld., 700 gld., 800 gld. in 900 gld. in III. krajevnega razreda s 500 gld., 600 gld., 700 gld. in 800 gld.

Tri višje stopnje plače se odločujejo stalnim učiteljem po veljavi tega zakona imenovanim učnim osebam po 10., oziroma 20. in 30. službenem letu, računjenem po prvem dnevu onega meseca, ki pride po pridobitvi izpričevala o sposobnosti za učiteljstvo.

One učne osebe, ki so bile pred veljavo tega zakona stalnim učiteljem imenovane, se uvrstijo takoj v drugo, oziroma če so iste po zgornjem

načelu že 20. v račun spadajoče službeno leto dovršile, v tretjo in, ako so 30. v račun spadajoče službeno leto dopolnile, v četrto stopnjo plače.«

Šolski vodja v Resniku pri Zrečah, g. Matevž Žgajner, je bil z dekretom z dne 28. oktobra 1898, št. 876, definitivno nastavljen kot učitelj v okraju Sežana na Goriškem. S 1. marcem 1902. mu je podelil štajerski deželni šolski svet mesto učitelja in šolskega vodje v Resniku ter mu nakazal plačo po I. stopnji. Po podpisnem (ki je bil 27. jan. 1898. prvič na Kranjskem definitivno nastavljen in 30. septembra l. 1899. nastopil definitivno službo na Štajerskem ter si plačo po II. stopnji pridobil šele z rekurzom na dež. šol. svet v Gradcu) opozorjen, da uživa on (podpisani) plačo po II. stopnji, četudi ima samo toliko službenih let kakor g. Žgajner, je prosil ta, da bi se mu nakazala plača po II. stopnji. Dež. šol. svet je to prošnjo z odlokom z dne 15. septembra 1902, št. 5292, odklonil, češ, da g. Žgajner ob času, ko je stopil zakon z dne 19. septembra 1899, št. 73. dež. zak. za Štajersko, na katerega se je on v svoji prošnji opiral, v veljavo, še ni bil v učiteljski službi na Štajerskem; določba § 2. tega zakona pa da ima veljavo samo glede učiteljev, ki so ob času, ko je ta zakon stopil v veljavo, službovali že na Štajerskem. Tukaj bodi omenjeno, da ni zaslediti v tem zakonu niti besedice, ki bi kaj takega zahtevala. Ta odlok dež. šol. sveta je ministrstvo za uk in bogočastje z naredbo z dne 20. decembra 1902, št. 40307, z ozirom na razloge dež. šol. sveta potrdilo. Zoper to odločbo je vložil g. Žgajner po dr. Ivanu Dečkotu, odvetniku v Celju, pritožbo na upravno sodišče, ki je to odločbo deželnega šolskega sveta, oziroma ministrstva pri obravnavi dne 2. decembra 1903 razveljavilo kot protizakonito.

Fr. Zupančič.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XIV.

1. vprašanje. Ali sme krajni šolski nadzornik (ogleda), ki je bil kot tak imenovan od c. kr. okraj. šolskega sveta, glasovati pri sejah, bodisi tudi pri kompetencah raznih učiteljev?

2. vprašanje. Naša šola ima 4700 K v obveznicah (obligacijah). Obresti 428.40 K se porabljajo vsako leto izključno le v šolske namene, t. j. za drva, kurjavo in snajenje šolske sobe, knjige in druge učne potrebščine ubožnim učencem i. t. d. Za leto 1903 nam je tukajšnja davkarija za ta dohodek predpisala dohodarino v znesku 36.05 K. Prej nismo nikdar plačevali takega davka. Ali je pričakovati v slučaju rekurza znižanje ali popolni odpust tega davka? Kako bi se sestavila taka pritožba? Letos nam gotovo tudi ne izostane ta davek. Če pojde tako naprej, ne bodo obresti zadostovale šolskim potrebščinam, in občina bo morala dokladati. Ali bi ne bilo morda bolje denar dvigniti in ga v hranilnici naložiti? Hranilnica bi sama namesto šole plačevala dohodarino.

Perun, šolski vodja na Kranjskem.

1. odgovor. Tvoje vprašanje ni dovolj določno. Krajni šolski nadzornik ali ogleda je prisednik dvojnih sej, namreč onih krajnega šolskega sveta in učiteljskih domačih sej. Domnevam, da se nanaša Tvoje vprašanje na krajni šolski svet.

Kot prisednik sej krajnega šolskega sveta ima on kot njegov pravi član pravico glasovati v vseh zadevah, ki se

pri sejah obravnavajo, torej tudi v zadevah, ki se tičejo kompetenc učiteljev. Le v zadevah, ki se tičejo njegovih osebnih koristi, ne sme niti glasovati niti se posvetovati o njih. Da je krajni šolski nadzornik pravi član krajnega šolskega sveta, je v § 3. zakona z dne 9. sušca 1879. l., dež. zak. 13, za Kranjsko določno povedano.

V zmislu § 15. deželnega zakona za Kranjsko z dne 25. februarja 1870., deželnega zakona št. 11, ima na šolah z več učitelji krajni šolski nadzornik pravico, biti pričujoč pri učiteljski domači seji; ker manjka v tej zadevi nadaljnih določb, je očitno, da nima pravice segati aktivno v sklepe seje, sme se udeležiti posvetovanja, ne pa glasovanja, odkazana mu je torej bolj pasivna uloga. On ni pravi član učiteljske seje, zakaj § 37. šolskega in učnega reda pravi izrečno, da so člani učiteljske seje vsi učitelji, potem podučitelji in pomožni učitelji, je pa na šolah z več učitelji njegov prisednik, oziroma nepravi član, ter se mu morajo zaradi tega dostavljati vabila k sejam učiteljstva.

2. odgovor. V finančnih zadevah nima »Pisarna« žalobog še doslej nobenega poročevalca. Krajni šolski svet se naj v tej zadevi obrne do odvetnika, ki bo znal na podlagi zakonov stvar dodobra urediti. Po naši sodbi bi bilo gotovo bolje, da denar dvignete in ga naložite v hranilnici.

Dohtar Rovan.

XV.

Vprašanje. Ali sem primoran vsak teden dvakrat z otroki prisostvovati pri maši? Moj kaplan je namreč lansko leto na svojo roko odredil, da se moram z vsemi svojimi učenci maš udeleževati. Pod prejšnjimi kaplani ni bilo take zahteve.

Derviš.

Odgovor. § 48. odstavek 2. izpremenjenega, sedaj veljavnega državnega šolskega zakona z dne 14. maja 1869, državni zak. št. 62, obsega med drugimi določbami tudi sledeče:

»Šolsko vodstvo je dolžno pri redno postavljenih bogoslužnih vajah nadzorovati šolsko mladino po učiteljih dotičnega veroizpovedanja.« Ni torej dvoma, da bi Ti, če si ali nisi šolski vodja, ne bil dolžan prisostvovati pri takozvanih šolarskih mašah, če jih je odredila cerkvena oblast kot v zakonu dovoljene bogoslužne vaje.

V zmislu § 5. ravnoistega zakona se smejo odredbe cerkvenih oblasti o bogoslužnih vajah oznanjati šolskemu vodstvu le po okrajnem šolskem svetu.

Iz tega sledi, da ti kaplan nima ničesar ukazovati, ničesar odrediti, on se mora v tej zadevi obrniti do svojega župnika, ta na ordinarijat, oziroma tudi na okrajni šolski svet in ta na šolsko vodstvo.

Pozvedi pri svoji šolski oblasti, oziroma pri predstojnikih, če so na Kranjskem šolarske maše uvrščene med redno postavljene bogoslužne vaje za ljudske šole. Ako niso, se jih nisi dolžan udeleževati; ako so, Te ne more nihče te dolžnosti odvezati. V svojem vprašanju si, dragi Derviš, kaj površen, nisi v njem označil kategorije maš (imamo namreč šolarske, nedeljske, vsakdanje maše itd. Domnevam, da misliš šolarske maše. Ako pa se Tvoje vprašanje nanaša na katero drugo kategorijo maš, Te ne more tako dolgo nihče siliti k prisostvovanju in nadzоровanju, dokler niso te maše uvrščene med redno postavljene bogoslužne vaje.

Dohtar Fona.

Nekateri gg. vprašalci so v svojih vprašanjih in podpisih površni. Vprašanja naj bodo jasna in določna. K podpisu je treba pristaviti značaj, n. pr. nadučitelj, šolski

vodja, učitelj i. t. d. ter imenovati deželo; zakaj vse to je merodajno za tolmačenje zadeve. Nekateri podpisi so tako nejasni, oziroma nečitljivi, da jih je mogoče le s pomočjo učiteljskega imenika določiti. Dobro bi tudi bilo, če bi se k podpisu dodal izbrani »pseudonym«. Iščemo »dohtarja« sotrudnika kot poročevalca za finančne, oziroma davčne zadeve, da se »Pisarna« kolikor možno izpopolni.

Pisarna.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Pripravljalni odbor za XVI. glavno skupščino „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ bo preskrbel onim udeležencem prenočišče, ki se zglase zanj do 18. t. m. pri gosp. Ferd. Juvancu, šolskemu vodji v Postojni.

Iz Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Delegate so dalje prijavila sledeča društva:

IV. Logaško učiteljsko društvo. 8. Marica Benedek, učiteljica, Planina. 9. Marija Peče, učiteljica, Rakek. 10. Marjetica Želje, učiteljica, Begunje. 11. Janko Jeglič, nadučitelj, Rakek. 12. Jakob Žebre, nadučitelj, Stari trg. Namestnika: Jožef Benedek, nadučitelj, Planina. Peter Repič, nadučitelj, Unec.

V. Šmarsko-rogaško učiteljsko društvo.

13. Simon Sekirnik, nadučitelj, St. Jurij. 14. Franc Ferlinc, učitelj, Šmarje. 15. Hinko Šumer, učitelj, Šmarje.

VI. Učiteljsko društvo za okraj Slovenji Gradec. 16. Franc Rozman, nadučitelj, Št. Ilj pri Turjaku. 17. Rudolf Menzin, učitelj, istotam.

VII. Slovensko učiteljsko društvo za kočevski okraj.

18. Andrej Cvar, učitelj, Vel. Poljane. 19. Štefan Tomšič, nadučitelj, Ribnica. Namestnika: Krist. Engelman, nadučitelj, Dobropolje. Vinko Engelman, učitelj, Velike Lašče.

VIII. Brežiško-sevniško učiteljsko društvo.

20. Anton Skarlovnik, nadučitelj, Stara vas. 21. Marija Skarlovnik, učiteljica, istotam. 22. Blažko Tominc, nadučitelj, Globoko. 23. Mavro Tramšek, nadučitelj, Sromlje. 24. Ivana Tramšek, učiteljica, Sromlje.

IX. Učiteljsko društvo šolskega okraja ljubljanske okolice.

25. Ivanka Majer, učiteljica, D. M. v Polju. 26. Ana Wester, učiteljica, Šmartno pod Šmarno goro. 27. Jerica Zemljan, učiteljica, Ig. 28. Anton Lenarčič, učitelj, St. Vid nad Ljubljano. 29. Anton Smrdelj, učitelj, Vrhnika.

X. Ormoško učiteljsko društvo.

30. Martin Salamun, nadučitelj, Sv. Miklavž. 31. Anton Porekar, nadučitelj, Hum. Namestniki: Micika Žolnir, učiteljica, Vel. Nedelja. Anton Kosi, učitelj, Središče. Adolf Rosina, učitelj, Ormož.

XI. Sežansko učiteljsko društvo.

32. Balbina Eppich, učiteljica, Sežana. 33. Fanica Živec, učiteljica, Dutovlje. 34. Ciril Valentič, učitelj, Kopriva. 35. Anton Macarol, nadučitelj, Gorjansko. 36. Franjo Vendramin, nadučitelj, Dutovlje.

XII. Radovljiško učiteljsko društvo:

37. Andrej Grčar, nadučitelj, Radovljica. 38. Karel Matajec, učitelj, istotam. 39. Janez Kalan, učitelj, Ovsišče.

XIII. Postojnsko učiteljsko društvo.

40. Marica Dovgan, učiteljica, Zagorje. 41. Fortunat Lampret, učitelj, Trnovo. 42. Franc Mrcina, učitelj, Vipava. 43. Anton Skala, nadučitelj, Vipava. 44. Franc Zaman, nadučitelj, Hrenovice. 45. Ivan Vuga, nadučitelj, Šmihel.

XIV. Gornjegrajsko učiteljsko društvo.

46. Franc Kocbek, nadučitelj, Gornji grad. 47. Ignacij Šijanec, učitelj, istotam.

XV. Ptujsko učiteljsko društvo.

48. Mici Duller, učiteljica, Sv. Vid. 49. Alojzij Bučar, učitelj, Sv. Lovrenc na Dravskem polju. 50. Anton Klajnšček, učitelj, Hajdin.

XVI. Litijsko učiteljsko društvo.

51. Franc Kovač, nadučitelj, Zatičina. 52. Bernard An-doljšek, nadučitelj, Litija. 53. Kristina Demšar, učiteljica, Smartno pri Litiji. 54. Ernestina Zajec, učiteljica, Zatičina. Namestnika: Jožef Zajc, nadučitelj, Veliki gaber, Janko Skrbinc, nadučitelj, Višnja gora.

XVII. Ljutomersko učiteljsko društvo.

55. Simon Cvahte, nadučitelj, Mala Nedelja. 56. Olga Cvahte, učiteljica, istotam. 57. J. Gorjak, učiteljica, Cezanjevci.

XVIII. Savinsko učiteljsko društvo.

58. Franc Pečovnik, nadučitelj, St. Jurij ob Taboru. 59. Ivan Jakše, učitelj, Vransko.

XIX. Učiteljsko društvo kotara Volosko.

60. Hinko Jelušič, učitelj, Kastav. 61. Anton Ryšlavy, učitelj, Volosko.

XX. Šaleško učiteljsko društvo.

62. Ivan Koropec, učitelj, Šoštanj. 13 Zavezinih društev do 9. t. m. še ni prijavilo delegatov.

Vodstvo Zaveze.

Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja ljubljanske okolice je na svoji glavni skupščini dne 5. maja izvolilo sledeči stari odbor: Josip Gregorin (Vič) predsednik, Anton Javoršek (Šiška) podpredsednik, Fr. Lavtižar (Šmartno) tajnik, Fran Trošt (Ig) blagajnik, Jerica Zemljan (Ig), Fran Papler (Bošovnica), Ivan Petrič (Rudnik) odborniki.

Občni zbor „Pedagoškega društva“ v Krškem se vrši v prostorih meščanske šole v Krškem dne 19. maja t. l. ob 9. uri dopoldne. Vzpored: 1. Hospitacija: Ena ura modernega risarskega pouka (perspektivno risanje itd.). Nastopi meščanski učitelj Karel Humek v V. razredu ljudske šole. 2. »Najnovejši pojavi na pedagoškem polju«, predava učitelj Ivan Lagerle v Svibnem. 3. Občni zbor. K obilni udeležbi vabi odbor.

Goriško.

Deželno učiteljsko društvo. Dne 28. aprila je zborovalo deželno učiteljsko društvo. Navzočih je bilo nad sto članov. G. tovariš Francot je stavil sledečo resolucijo, ki je bila soglasno in z navdušenjem sprejeta:

»Uvaževaje dejstvo, da je vzgoja in pouk prvi pogoj vsestranskega ljudskega napredka in z ozirom na to, da ljudska šola v naši deželi ob sedanjih razmerah ne more odgovarjati vzvišenim smotrom, zaradi katerih je bila poklicana v življenje; uvaževaje, da je rešitev težavnega šolskega vprašanja v najvišji meri odvisna od končne ureditve učiteljskih prejemkov; uvaževaje dalje, da sedanji prejemki učiteljstva (poleg tega, da niso v čast deželi), nikakor ne zadoštujejo niti najskromnejšim potrebam, posebno v očigled izvanrednemu podraženju živil, in da se godi krivica šoli in onim, ki izvršujejo plemenito delo vzgojevanja in širjenja omike med narodom; izjavlja učiteljstvo poknežene grofije Goriško-Gradišanske, zbrano na rednem občnem zboru deželnega učiteljskega društva, opiraje se na iskreno solidarnost vsega stanu v deželi, in prepričano, da je deželnemu zboru sveta in neodložljiva dolžnost, takoj in brez odlašanja rešiti nujno šolsko zadevo v izboljšanje splošnega napredka, vzgoje in omike, da odločno izraža svojo nevoljo in užaljenost, ker je deželni zbor s svojo nedelavnostjo in nebriznostjo odvezel učiteljstvu vse upanje na izboljšanje prežalostnega položaja, kakor tudi ljudstvu vso voljo in vsako veselje do gospodarskega napredka, ter se čudi, da občine in društva, katerih namen je pospeševanje ljudske blaginje, k vsemu temu molče in trpe tako nemarnost za javni blagor; zato učiteljstvo apeluje na splošno sočutje; apeluje na čut humanitete in pravičnosti vsega prebivalstva v domovini in iskreno pozivlja vse prebivalstvo k živahni agitaciji, da se končno ugotovi opravičenim zahtevam ljudstva in njegovega učiteljstva. Vse domače časopise naprosimo, da priobčijo to resolucijo.«

Književnost in umetnost.

Zvonček prinaša v 5. št. to-le vsebino: 1. Anica, samotna rožica. Cvetko Slavin. Pesmi. 2. Zjutraj-zvečer. Andrej Rapè. Pesem. 3. Baron. Ivo Blažič. Povest. 4. Anda. E. Gangl. Pesem s podobo. 5. Slepce in mleko. L. N. Tolstoj. Povest. 6. Stari lev. L. N. Tolstoj. Basen. 7. Lisica in žerjav. L. N. Tolstoj. Basen. 8. V majniku. Ivo Blažič. Opis s podobo v barvotisku. 9. Gadi izpod Sv. Jošta. Minka Pirčeva. Povest. 10. Zvečer. Andrej Rapè. Pesem, 11. Ku-kuc! E. Gangl. Pesem s podobo. 12. Kmetič in polži. Kopoljski. Basen. 13. Med rožnimi oblaki. Cvetko Slavin. Povest. 14. Rožici. Borisov. Pesem. 15. Skrbni Tonček. Podoba. 16. Mladi prirodoznanec. Dr. S. Bevk. Poučni spis. 17. Novo veselje. Ivo Trošt. Povest. 18. Mak. C. Golar. Pesem. 19. Pouk in zabava. Domače živali. J. Kiferle. Uglasbena pesem. — Rože. — Kako celimo rane. — Največja kletka. — Najdražji prestol. — Ure. — Brzjavni stebri iz papirja. — Za kratek čas. — Kje je najhujši mraz. — Zgorelo mesto. — Kako se pozdravlja Japonci. — Star konj. — Računska naloga. Goriški. — Rešitev.

Knjige Matice Slovenske za leto 1903: Letopis za l. 1902. Uredil Evgen Lah. Slovenske narodne pesmi. VII. snopič. (Konec II. dela.) Uredil dr. Karol Streckelj. Slovenska bibliografija. I. snopič. Sestavil dr. Franc Simonič. Zbornik znanstvenih in poučnih spisov. V. zvezek. Uredil L. Pintar. Zabavna knjižnica (XVI. zvezek): Pri Jugoslovanih. Spisal Josip Lavtižar. Knezova knjižnica (X. zvezek): Ivan Cankar: Življenje in smrt Petra Novljana. Jos. Kostanjevec. Ella.

Vestnik.

Učiteljski konvikt. G. Janko Nep. Jeglič, nadučitelj na Rakeku, je ob priliki zborovanja logaškega učiteljskega društva na Uncu dne 21. aprila razpečal med tovariši in učiteljskimi prijatelji iz knjižice »Krajcarske podružnice učiteljskega konvikta« znanak za **43 K 20 h.** Krajni šolski nadzornik rakovski g. M. Domicelj in krajni šolski nadzornik unški g. A. Belè, sta kupila vsak za 12 K znanak. Vsa čast takim možem! G. nadučitelj Jeglič bodi pa v vzgled onim tovarišem, ki imajo knjižice krajcarske podružnice učiteljskega konvikta shranjene in zaprašene v svojih miznicah.

Za učiteljski konvikt. Doba okrajnih učiteljskih konferencij je pred durmi. Prva leta, ko smo počeli nabirati darov za učiteljski konvikt, so se nabrale ob času okrajnih učit. konferencij prav lepe vsote; par let sem je pa začelo to nabiranje pojemat. Letos bomo praznovali društveno desetletnico. Dajmo se ob tej priliki zopet vzdramiti in začnimo zopet nabirati pri okr. učit. konferencijah doneskov za konvikt. Treba je le enega, da sproži stvar, pa gre. Za to so poklicani v prvi vrsti odborniki posameznih okrajnih učiteljskih društev. Za nabiranje so pa najbolj praktične naše kolegije, ki se jim še posebno priporočamo. Upamo, da te besede ne bodo glas vpijočega v puščavi, ampak bodo padle v vsakem okraju na rodovita tla ter rodile ob času okrajnih učiteljskih konferencij plodovito žetev za naš konvikt. Bog daj! —mn.—

Osebnosti. Začasna učiteljica gđc. Franja Valenčič v Knežaku je postala stalna na svojem mestu. Pomožna učiteljica v gluhozemnici v Ljubljani gđc. M. Drenikova je imenovana za stalno učiteljico v Branskem Kalu, vendar pa ostane še nadalje na gluhozemnici. Učiteljica Leontina Murgel v Srednji vasi je prestavljena na deklško ljudsko šolo v Kočevje.

Šolstvo na Koroškem. Za pomožna učitelja sta določena vpokojeni nadučitelj L. Dovžan v Čačah in J. Drešer v Krčanjah za Pustrico. V pokoj stopi učitelj in vodja M. Kovač v Lipalji vasi. — Šola v Črni dobi podružnico v Podpeci. Na šoli v Lipalji vasi se opusti drugi razred. — Ravnatelj celovške realke Jos. Opl stopi letos v pokoj in je

dobil častno kolajno za 40letno službovanje. Njegovo mesto je razpisano do dne 21. maja. — Razpisano je mesto učitelja na Radišah do dne 15., v Naborjetu do dne 16. maja.

Poročil se je dne 7. t. m. učitelj g. Josip Brinar z gdč. Evgenijo Cvenklovo iz Sevnice. Čestitamo!

Kolekta poštних znamk za učiteljski konvikt. Zadnji čas so se odposlale za vsak političen okraj po ena nabiralna pola, ki kroži le v tistem okrajnem glavarstvu, za katero je določena. To pa zaradi laglje kontrole in pa tudi zaradi tega, da vidimo koncem leta, v katerem okraju je bilo učiteljstvo najbolj delavno. Pohvaliti moramo zopet naše vrle koleginje, ki nabiralne pole, oziroma »prošnje« pridno prepisujejo in pošiljajo dalje. Pripominjamo pa, da ni treba »nadlegovati« s temi »prošnjami« samo učiteljstva, ampak tudi učiteljske prijatelje. Le-ti naj največ znamk darujejo, učiteljstvo naj pa »prošnje« pridno prepisuje in odpošilja dalje. Zadnji čas so se z nabiranjem poštних znamk prav dobro obnesli Postojnčani, Viničani, Velikolaščani, Ribničani, Črnomaljšani in Metličani. Zrno do zrna . . .

—mn—

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“.

V današnji številki pričujemo pravila tega novega društva, ki je nezmerne važnosti in dalekosežnega pomena za vse jugoslovansko avstrijsko učiteljstvo. Prepričani smo, da ima ta denarna naša zadruga najlepšo bodočnost in da bo učiteljstvu v težkih časih izborna služila. V sami Ljubljani je doslej podpisanih 17 deležev, in sicer: I. mestna šola 5 deležev, II. mestna šola 8 deležev in gluhonemnica 4 deleže.

Srečen dan je bil dan 7. majnika za kolekto poštних znamk za učiteljski konvikt. Ta dan je prejel blagajnik učiteljskega konvikta iz Postojne, Idrije, Metlike in St. Jerneja za 50 K poštних znamk; iz Postojne same jih je došlo za 26 K; odlikovala se je posebno velespoštovana narodna rodbina veletržca g. Frana Jurce, katera je prilepila na nabiralno polo za 16 K poštних znamk à 1 K. Kdo bi ne bil vesel takih vrlih učiteljskih prijateljev? Bog jih živi! Iz Ribnice se je tudi ta dan sporočilo, da upošljejo v par dneh za 20—30 K poštних znamk; na to polo se je nabralo v Velikih Laščah za 12 K znamk in znani učiteljski prijatelj g. svetnik Šufraj je sam daroval za 5 K znamk. Živili vsi darovalci in njih nasledniki!

III. izkaz prostovoljnih doneskov za nagrobni spominek učitelju v Radečah † Leopoldu Potrebinu. Deželno učiteljsko društvo v Ljubljani 20 K, Engelbert Gangl v Idriji 5 K. Neimenovan 2 K, učitelj Ivan Magerle v Svibnem 4 K in nadučitelj Rudolf Horvat v Zagorju 3 K, obitelj Račić v Boštanju 4 K. Dalje po 2 K učitelji Miha Debelak in Matija Pelko v Zagorju in Fortunat Lužar v Izlakah. Po 1 K so darovali: učiteljci Ida Gherbaz in Maria Hecking v Zagorju, Ana Harbich in Ivana Simončič v Št. Rupertu, Amalija Donati, Ludovika Košenini in Pavla Jaklič v Mokronogu, nadučitelja Ludovik Fettich-Frankheim in Josip Tratar v Mokronogu ter ga. Pencetova in g. pristav Kozina v Mokronogu. Razen tega je nabrala g. učiteljica Kristina Demšar v Šmartnem 28:50 K. — Skupaj do sedaj 325:60 K.

Deset milijonov kron je že nabral češki narod za »Ustřední Matici školsko«, za češko Ciril-Methodovo družbo, od njene ustanovitve sem, kakor je baš pokazal pregled Matičinega delovanja, ki ga sestavi vodstvena pisarna vsako leto pred občnim zborom. To vsoto so nabrali že dne 23. prosinca 1904. Od ustanovitve Matice do desetmilijonske krone je preteklo že 22 let 1 mesec in 2 dneva. Toda do dvajsetmilijonske krone ne bo trpelo tako dolgo, ker mora biti jasno vsakomur, kdor pazno zasleduje razvitek Šolske Matice, da raste njen pomen od leta do leta. In čim opravičenejši so težnje češkega naroda po izobrazbi, čim trdnejše je prepričanje čeških roditeljev po ogroženem ozemlju, da se le s pomočjo materinščine uspešno vzgaja mladina, in čim žilavejši bo odpor neprijateljev češkega šolstva, tem večje bodo sicer Matičine naloge, toda tem večja bo ljubezen češkega naroda do te najmočnejše zaščitnice čeških otrok. Od desetih milijonov kron, ki jih je prejela Matica, so izdali poldeseti milijon za vzgojo češke dece, nekako pol milijona

tvori Matičino temeljno imetje, ki je investovano zlasti v šolskih stavbah in v inventaru. Tekoče izdatke za šole pa pokrivajo edinole z zbirkami in prispevki, ki prihajajo vsak dan z vseh koncev sveta, koder prebivajo Čehi. Desetmilijonski prostovoljni prispevek češkega naroda za Matičino šolstvo je Čehom gotovo v čast, toda je pa tudi težka obsodba za upravitelje šolstva v naši državi. Čeprav znajo nalagati češkemu narodu obilico najrazličnejših davkov in doklad, se ne brigajo za njegove šolske potrebe ter sploh nimajo dobre volje, da bi pošteno in popolno vršili svojo dolžnost. Toda baš milijonska požrtvovalnost češkega naroda je dokaz, da smo pripravljene vztrajno, nepopustljivo in požrtvovalno čuvati svoje življenske interese. Čim večja bo neprijaznost naših nasprotnikov napram češkemu šolstvu, tem radodarnейše bo podpiral vsak Čeh Šolsko Matico! — Tako »Narodný Listy«. To si naj zapišejo v album vsi oni »rodoljubi«, ki jih bodejo v oči mogočne šolske stavbe sredi med bajtami in svinjaki po slovenski zemlji. Čehi so drugačni ljudje! Oni vedo, da ostanejo bajte vedno bajte in svinjaki svinjaki, če podero še ono edino poslopje med njimi, da pa nasprotno zrasto šele okrog šolskih kulturnih trdnjav ponosna poslopja, ki bodo vredna prebivališča — njih vrednega, izobraznega ljudstva!

Zagrebski učiteljski čeniki so se odpravili dne 5. t. m. na potovanje. Najprej so si ogledali Maribor, potem Celovec in Inomost. Ogledali so si nadalje južno Tirolsko in severno Italijo ter se pomudili dlje časa v vseh večjih in zanimivejših mestih. V domovino jih povede pot čez Trst, Postojno in Ljubljano. Izletnike spremlja ravnatelj Matica s štirimi učiteljskimi profesorji. — Ni treba poudarjati, kolike važnosti je za bodoče hrvaške učitelje tako znanstveno potovanje. Tudi ni treba poudarjati, kako žalostno je, da se za tako izobrazbo naših učiteljskih čenikov ne zmeni živa duša. Pri nas polagajo nemara večjo važnost na utesnjevanje obzorja s formalnimi stopnjami nego na njega razširjenje z znanstvenimi potovanji. Opomniti je samo še, da prirede hrvaškemu učiteljskemu vsako leto enaka potovanja.

14. maj 1869 — 14. maj 1904. Letos dne 14. t. m. preteče ravno petindvajset let, odkar imamo novi državni zakon.

Razpisana je nadučiteljska služba na dvorazrednici v Stopičah in služba učitelja-voditelja na enorazrednici v Sušicah. Prošnje je vlagati do 20. t. m. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Novem mestu.

Poglavje o nekonzekvenci še ni končano! Opozorjamo na razpis službe učiteljice na dekliški osemrazrednici v Ljubljani v zadnji številki! Usiljuje se nam domnevanje, da imajo za ljubljanske ljudske šole dvojno mero in da nosi neko šolsko oblast en edini človek v žepu. To ni pravilno in tudi dobro ne, ker si ljudje marsikaj šepetajo, kar znači, da izginja avtoriteta do oblasti, ki bi morala imeti moč in veljavo, če hoče imponirati! Ker ne dobimo nobenega pojasnila, bomo — kakor neradi — morali govoriti drugače!

Statistika gimnazij in realk. Ministrstvo za bogočastje in nauk je izdalo statistiko gimnazij in realk, ki imajo pravico javnosti. Iz te statistike posnemljemo: Gimnazijev je bilo na Kranjskem 5, na Koroškem 3, v Primorju 7, na Štajerskem 9, v Dalmaciji 5. V vsej Avstriji je 222 gimnazij. Učni jezik pa je na teh gimnazijah: na 116 nemški, na 51 češki, na 30 poljski, na 6 italijanski, na 3 maloruski, na 5 srbsko-hrvaški in na 11 utrakvistični. Realk pa je: na Štajerskem 4, na Koroškem 1, na Kranjskem 2, v Primorju 4, v Dalmaciji 2. Vseh realk je v Avstriji 121. Učni jezik je na 69 realkah nemški, na 37 češki na 10 poljski, na 3 italijanski, na 1 hrvaško-srbski in na 1 utrakvistični. »Slov. Nar.« pravi k temu: Edini Slovenec je toliko srečen, da mu ni treba srednjih šol. Poslancev nimamo! Most bo kmalu dograjen do Adrije. Za nas je »veto« važnejši kakor pa slovensko srednješolstvo.

O duševnem proletarijatu v Italiji je spisal marki Pantucci brošuro, v kateri navaja sledeče podatke: Italija ima 33 visokih šol, tako da prihaja na en in pol milijona prebivalcev že eno vseučilišče. Na vsakih 100.000 prebivalcev prihaja 74 vseučiliščnih slušateljev — mnogo več, nego v

katerikoli drugi državi. Posledica temu je preveč izučeni ljudi, kar je krivo, da ne morejo izlahka dobiti službe. Zato je pa toliko manj strokovnih izobražencev. Ko je bilo pred nedavnim časom pri mornarici razpisanih 46 služb za strojevodje, se je oglasilo za te službe 53 prosilcev; ko je bilo na redarstveni prefekturi v Rimu razpisanih par uradniških mest, se je prijavilo nič manj nego — 2000 prosilcev! In pri tem so te uradniške službe, zahtevajoče toliko učenja in čakanja, slabo plačane, največ samo 1200 do 1800 lir na leto. Povprečno število državnih plač je pod 2500 lir na leto. Ravno tako siromašno kakor pri uradnikih, ki jih je v Italiji 400.000, je tudi pri nižji duhovščini. V Italiji je nad 9000 župnij, ki ne nosijo več na leto nego 600 do 800 lir. Vkljub temu se jih mnogo posveča duhovskemu stanu. A slabo se godi samo nižji duhovščini, še slabše seveda učiteljstvu. V vsej Italiji je približno 80.000 svetovnih duhovnikov in 40.000 menihov. Italija sama, ki šteje približno 32 milijonov prebivalcev, ima več škofij (okolo 250), nego Avstro-Ogrska, Nemčija in Francoska skupaj; zato so, zlasti v južni Italiji, socialne razmere silno žalostne.

Nagrade za šolske vrtnarje. Razpisane so tri denarne premije po 75 K 60 h, ustanovljene iz imetja nekdanjega vrtnarskega društva. Pravico do njih imajo oni ljudskošolski učitelji na Kranjskem, ki se posebno bavijo z gojenjem šolskih vrtov in s poukom v zelenjadarstvu in sadjarstvu. Dovoljno opremljene prošnje je vlagati do 15. junija t. l. pri dotičnem okr. šol. svetu.

V Celju žive z letošnjim letom nastopni gg. upokojenci našega stanu: A. Lajnič, prej nadučitelj v Smartnem; J. Rupnik, prej nadučitelj v St. Lovrencu pri Prozinu; J. Supanek, prej nadučitelj v Loki pri Zidanem mostu; F. Zagoričnik, prej nadučitelj v Orešju pri Brežicah; I. Zdolšek, prej nadučitelj v Novi cerkvi pri Celju; I. Kunstič, prej učitelj v Trbovljah; Amalija Gradišnik, prej učiteljica na Hrastniku ob j. ž. Značilno je, da je izmed navedenih učit. oseb le ena sama član učit. društva. — Upokojeni nadučitelj iz Petrovč, g. G. Potočnik je dne 7. aprila umrl.

Dunav je dolg 3600 km in teče skozi dežele, v katerih govore 52 raznih jezikov in narečij.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 382. Kranjsko.

Na dvorazrednici pri Sv. Vidu nad Cerknico je popolniti nadučiteljsko mesto. Prošnje so vlagati semkaj predpisanim potom do dne 3. junija 1904.

C. kr. okr. šolski svet v Logatcu, dne 2. maja 1904.

Št. 714.

Na trirazrednici v Žireh je popolniti nadučiteljsko mesto. Prošnje so vlagati semkaj do dne 3. junija 1904.

C. kr. okr. šolski svet v Logatcu, dne 2. maja 1904.

Št. 898.

Na petrazrednici v Postojni je eno mesto učitelja popolniti. Moški prosilci naj vlagajo svoje prošnje semkaj do dne 1. junija 1904.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 30. aprila 1904.

Z. 478.

Na čveterorazredni ljudski šoli v Šmartnem pri Litiji je razpisana nadučiteljska in voditeljska služba v stalno, oziroma začasno nameščenje.

Opomni se, da je združena s to šolo tudi obrt-nadaljevalna šola. Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo po predpisanim potu semkaj do 20. maja 1904.

C. kr. okr. šolski svet v Litiji, dne 22. aprila 1904.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Ravnokar je izšla v naši zalogi knjiga:

Učne slike iz prirodoslovja

za 3., 4. in 5. razred. (Podrobni učni načrt.) Priredil
Anton Maier.

Cena K 2.50, po pošti 20 vin. več.

**Jg. pl. Kleinmayr & Fed. Bambergova knjigarna
v Ljubljani.**

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

- Jernej Bahovec**, — zaloga M. Grubbauerjevih in drugih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“, šolskih knjig in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
  - Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
  - Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani.
  - Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
  - Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
  - Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
  - Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani,
  - J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
  - Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani.
  - Knjigotržnica Jg. pl. Kleinmayr & F. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
  - Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi jugoslovanskih avstrijskih učiteljskih društev“.
- Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Pripraviški tečaj v Idriji.

Spisal prof. Makso Pirnat.

(Dalje.)

1864/65.

Šolsko leto se je začelo dne 20. oktobra leta 1864.

Za idrijske pripravnike so bile dovoljene štiri ustanove, ena po 25 gld., tri po 20 gld.; prvo je dobil Anton Kratochwill, druge tri pa: Frančišek Duchner, Mihael Kalan in Anton Požar.

Šolsko leto se je končalo dne 10. avgusta 1865; isti dan so se vršili tudi izpiti.

Učiteljsko osebje je ostalo neizpremenjeno.
1865/66.

Šolsko leto se je začelo 20. oktobra leta 1865.

Za idrijske pripravnike so bile dovoljene kakor prejšnje leto štiri ustanove, ena v znesku 25 gld., druge tri po 20 gld.; prvo je dobil Alojzij Medija; ostale tri pa: Valentin Bernot, Ivan Gregorič in Leopold Zupin.

Šolsko leto se je končalo dne 2. avgusta leta 1866.; izpiti so se vršili dne 31. julija in dne 1. in 2. avgusta.

S tem šolskim letom je prenehal pripravniški tečaj. Zakaj je prenehal in kaj je nagnilo višjo šolsko oblast, da je sklenila opustitev tega tečaja, tega ni v ohranjenih zapiskih zabeleženega; tam stoji vpisan le odlok deželne vlade kranjske z dne 5. oktobra leta 1864., št. 11240, s katerim se ukazuje, da ima jenjati idrijski pripravniški tečaj ob zvršetku šolskega leta 1865/66.

Zakaj se je torej opustil pripravniški tečaj v Idriji? Veliko pomanjkanje učiteljev je bilo vzrok, da se je leta 1852. poleg dvoletne pripravnice v Ljubljani, katera ni mogla cele dežele zadostno zalagati z učiteljstvom, ustanovil še v Idriji podoben učni navod, namreč enoletni pripravniški tečaj. Ta tečaj je vsaj iz početka in za prvo silo zadostoval svojemu namenu. Za tedanje razmere se je smel imenovati celo dober. Poučevali so na njem spretni učitelji, katere je višja šolska oblast večkrat pohvalila in se jako priznalno izrazila o njihovem delovanju. Storili so po svoji moči vse, kar se je pač dalo storiti v kratkem času enega samega šolskega leta. Vzgojili so ti moške lepo vrsto izvrstnih učiteljev, katerih še sedaj nekaj uspešno deluje na šolskem polju, večina pa že počiva od napornega učiteljskega dela v hladnem grobu. Dodani imenik pripravnikov v vseh letih, kar je obstajal ta tečaj, nam priča, da so skoro vsi dosegli svoj namen in postali učitelji. Glavna napaka pri idrijskem pripravniškem tečaju je bila pač ta, da je trajal samo eno leto. V enem letu še tako izvrsten učitelj ne more iz učenca napraviti dobrega učitelja, posebno še iz učenca, ki ima le nezadostne predštudije. Razumevno je torej samo ob sebi, da tak enoletni tečaj ni mogel več zadostovati svoji nalogi, da ni več odgovarjal napredujočemu duhu v razvoju šolstva, in da se je moral radi tega opustiti. Ohranil bi se bil pač lahko, ako bi se bil izpopolnil vsaj v dvoletno pripravnico. Na to pa tedaj ni mislila višja šolska oblast. Prvič zato ne, ker je postalo pomanjkanje učiteljev manj občutljivo, in drugič se je itak mislila preosnovati ljubljanska pripravnica in razširiti v štirirazreden zavod; da so bili proti nadaljnemu obstoju pripravniškega tečaja v Idriji, oziroma proti preosnovi istega tudi financijelni pomisleki, se razume samo ob sebi. Posledica vseh teh ozirov in razmer je bila ta, da je prenehal pripravniški tečaj v Idriji.

Preden se sklene kronika, še nekaj besedi o idrijskih pripravnikih. Gojenci idrijskega tečaja so bili večinoma sinovi rudarjev in pa revnih kmetskih staršev. Nekateri družine so imele izvenidrijske pripravnike leto za letom na stanovanju. Navadno so plačevali po 9—10 gld. na mesec za vse. Imovitejši kmetje so dajali gospodarjem, pri katerih so stanovali njih sinovi-pripravniki, navadno namesto denarja živila, le za stanovanje, perilo, svečavo itd. so dokladali par goldinarjev. Bolj siromašni pripravniki so imeli pri dobrih ljudeh enkrat ali po večkrat brezplačno hrano, bodisi da so zato poučevali otroke v dotični družini, bodisi da so podpornikom kaj pisarili i. dr. Tu intam je tudi pripravnik, večš glasovirja, za hrano poučeval otroka v glasbi. V veliko pomoč in v veliko gmotno olajšanje so bile za pripravnike tudi ustanove, katere je leto za letom uživalo nekaj pripravnikov; vse ustanove, kar jih je bilo podeljenih idrijskim pripravnikom, so znesle, kakor nam kaže statistika, kaj lepo svoto.

Statistika.

	Šolsko leto.											Skupaj			
	1852/53	1853/54	1854/55	1855/56	1856/57	1857/58	1858/59	1859/60	1860/61	1861/62	1862/63		1863/64	1864/65	1865/66
1. Število.															
začetkom	14	20	19	17	22	17	16	9	16	18	14	8	5	13	208
izostali	—	—	1	2	—	—	2	2	4	—	1	2	—	1	15
koncem	14	20	18	15	22	17	14	7	12	18	13	6	5	12	193
2. Rojstni kraj.															
Mesto Idrija	8	11	12	11	9	3	2	2	1	2	2	—	—	1	64
Kranjsko	6	9	7	6	12	13	13	7	13	9	12	6	4	11	128
Štajersko	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	2	—	—	4
Primorsko	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	5	—	—	1	10
Koroško	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Ogrsko	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Skupaj	14	20	19	17	22	17	16	9	16	18	14	8	5	13	208
3. Vera.															
Rimsko-katoliške vere													208		
4. Materinščina.															
Vsi Slovenci													208		
5. Starost.															
15 let	5	—	1	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	10
16 »	2	7	5	6	4	2	3	1	—	—	—	1	1	—	32
17 »	—	3	5	4	6	4	3	2	3	7	2	—	1	3	43
18 »	2	3	1	3	1	6	2	1	3	—	4	1	3	4	34
19 »	—	—	1	—	1	—	3	3	3	3	1	3	—	2	20
20 »	1	1	3	1	4	1	1	1	5	1	4	—	—	1	24
21 »	—	—	—	—	1	1	—	1	—	2	—	2	—	2	9
22 »	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	2	1	—	—	7
23 »	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2
24 »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2
25 »	—	1	1	—	1	—	1	—	—	1	1	—	—	1	7
26 »	1	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4
27 »	—	—	1	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	4
30 »	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
31 »	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
34 »	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
35 »	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
36 »	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
37 »	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2
40 »	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Skupaj	14	20	18	15	22	17	16	9	16	18	14	8	5	13	208
6. Predštudije.															
III. r. glavne šole . . .	14	19	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49
IV. r. glavne šole . . .	—	—	—	12	16	13	14	6	7	10	7	2	—	4	91
I. r. realke	—	—	2	3	2	1	1	—	1	1	—	1	1	—	13
II. r. realke	—	—	—	—	1	—	1	1	1	2	1	1	—	3	11
I. r. gimnazije	—	1	—	2	3	3	—	2	4	1	3	—	—	2	21
II. r. gimnazije	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2	3	3	3	3	16
III. r. gimnazije	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	1	1	5
IV. r. gimnazije	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	2
Skupaj	14	20	19	17	22	17	16	9	16	18	14	8	5	13	208

(Dalje.)

Pravila

Hranilnice in posojilnice „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani, registrirane zadruge z omejenim jamstvom.

Smoter zadruge.

§ 1.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani je registrirana zadruga z omejenim jamstvom po zakonu z dne 9. aprila 1873. l. Njen smoter je:

- 1.) Svojim zadržnikom s prevzetjem deležev dajati priložnost, da svoje prihranke plodonosno nalagajo in
- 2.) istim dajati s kolikor moči ugodnimi in ceni mi pogoji posojila

Firma in sedež.

§ 2.

Zadružna firma se glasi:
Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“, registrirana za-
druga z omejenim jamstvom.
Svoj sedež ima v Ljubljani.

Imetje.

§ 3.

Zadružno imetje tvorijo:
a) deležne vloge zadruženikov;
b) rezervni zaklad;
c) vsa druga sredstva, ki se sprejmo v dosego smotra (§ 1.)

Prometna sredstva:

§ 4.

Ta so:
a) zadružno imetje z izključenjem rezervnega fonda;
b) obrestujoče se hranilne vloge;
c) posojila, vzeta na zadružni kredit in
č) v teku leta prejeta vračila, obresti in drugi prispevki.

Deleži. Kako se isti tvorijo.

§ 5.

Vsak delež znaša 50 K. Zadruženiki smejo imeti po več deležev, koliko pa največ, določi občni zbor.

Vsak delež treba vplačati v polnem znesku. Pri tem so dovoljeni najmanjši roki po 2 K na mesec.

Vsak zadruženik dobi deležno knjižico, v katero se vpisuje pomno-
žitev ali odpadek.

Delež na druge osebe prenesti brez dovoljenja načelstva je pravno neveljavno.

Zadruženiki. Vstopnina.

§ 6.

Zadruženiki postanejo v prvi vrsti učne osebe vseh kategorij javnih in zasebnih šol, potem učiteljska društva in končno vsak neoporečen držav-
ljan. Pristop se mora načelstvu pisмено naznati. Načelstvo odloči o spre-
jemu, ne da bi moralo za morebitno odklonitev navajati vzrokov.

Vsak zadruženik plača pri sprejemu pristojbino, ki pripade rezerv-
nemu zakladu. Znesek pristojbine določa občni zbor.

Zadruženik, ki je pri kakem obstoječem hranilnem ali posojilnem
društvu zadolžen, naj to pri prošnji za posojilo načelstvu naznani.

Ako bi kdo tega ne storil, ga načelstvo lahko kazensko-sodno na-
znani zaradi zavajanja.

Zadružni register.

§ 7.

O vseh zadruženikih je voditi zaznamek, v katerem naj bo vpisano
krstno in rodbinsko ime zadruženikovo, njegov stan, dan vstopa, število de-
ležev in njih odpoved. V ta zaznamek sme vsakdo pogledati. (Zadružni
zakon z dne 9. aprila 1873. 1.)

Pravice zadruženikov.

§ 8.

Pravice zadruženikov se prično s prvim vplačilom na delež in so:

- 1.) pravica glasovanja ter aktivna in pasivna volilna pravica na obč-
nem zboru; društva (§ 6) imajo po svojih poverjenikih samo aktivno vo-
lilno pravico;
- 2.) pod postavljenimi pogoji prositi za posojila;
- 3.) podavati hranilne vloge, ki se obrestujejo;
- 4.) prejemati deleže na dobičku podjetja po postavljenih pogojih;
- 5.) udeleževati se na fondih, ki so osnovani na podlagi § 3. po me-
rilo določb, ki so veljavni zanje.

Dolžnosti zadruženikov.

§ 9.

Zadruženiki se zavežejo:

- 1.) vplačati vsaj en delež in
- 2.) ne ravnati proti pravilom, sklepom in interesom zadruge;
- 3.) jamčiti za izpolnitev vseh od zadruge pravoveljavno sklenjenih
obvez, v kolikor zato ne zadostujejo blagajniška aktiva, po §§-ih 76.,

77. in 78. zadružnega zakona z dne 9. aprila 1873. leta do še enkratnega
zneska podpisanih deležev. Pri tem je vseeno, ali so nastale te obveznosti
pred vstopom ali šele med časom, ko je bil dotični zadruženik.

Način jamstva.

§ 10.

Vsak zadruženik jamči za slučaj, da nastane v letni bilanci izguba,
s svojimi deleži. Ako pa napove zadruge konkurz ali ako zadruge likvi-
dira, pa še z daljnim zneskom v enaki višini.

Dolžnost jamstva traja po zadružnem zakonu za prostovoljno ali ne-
prostovoljno izstopivše člane ali njih pravne naslednike skozi eno leto po
preteku poslovnega leta, v katerem je zadruženik izstopil, in se razteza na
vse obveznosti, ki jih je sklenila zadruge do izstopa zadruženikovega.

Izstop.

§ 11.

Izstop je:

1.) prostovoljen:

a) Ako odpove zadruženik vse deleže. Odpoved je pa le tedaj veljavna,
ako je vsaj en delež popolnoma vplačan in ako jo je prejelo na-
čelstvo do zadnjega dne meseca novembra tekočega poslovnega leta.
Načelstvo mora prejem odpovedi potrditi pisмено.

b) Ako kdo svoj delež z dovoljenjem načelstva prenese na drugo osebo.
2. neprostovoljen:

a) zaradi smrti;

b) ako to sklene načelstvo, ker ni dotični izpolnoval zavez, ki so utemeljene
v pravilih. Tak sklep mora zadružni načelnik posebno tedaj predlagati, ako
se mora zadruženika zaradi vračila zapadlega posojila sodnijsko tožiti, ali
ako je izgubil državlanske pravice.

Oddaja posojil.

§ 12.

Posojila se dajejo le zadruženikom na najkrajši čas enega meseca ali
pa na daljši čas z določenimi roki vračanja. Predjem dobi vsak zadruženik
do višine vplačanih deležev, ne da bi dal posebne varnosti.

Posojila se dajejo le proti zadostni varnosti. Taka je:

- a) Predaja zavarovalne police;
- b) poroštvo (glede poroštva članov načelstva glej § 32.);
- c) odstop rent, plače ali penzije;
- č) zastava dragocenosti, vrednostnih papirjev itd. in
- d) hipoteka.

Predjemi in posojila, ki jih je načelstvo dovolilo na podlagi pis-
mene prošnje, se izplačujejo v tej meri, kolikor zmore blagajnica, in sicer
po vrsti, v kateri so bile prošnje podane.

Vselej so pa predjemi pred posojili.

Za odklonitev posojil ni treba navajati vzrokov. Proti odklonitvi po-
sojila ni dopustna nikaka pritožba.

Ako umakne prosilec svojo prošnjo že potem, ko se je posojilo do-
volilo, je zavezan povrniti vse nastale stroške.

Vsa posojila in vsi predjemi se izplačujejo le proti menicam ali
takim zadolžnicam, na podlagi katerih je dopustno okrajšano sodno po-
stopanje.

Obrestna mera.

§ 13.

Pravico obrestno mero na daljši čas določiti, ima občni zbor. Pri
tem naj se, če le mogoče, 7% per anno ne prekorači.

Obrestovanje se začne tistega 1. ali 16. dne v mesecu, v katerem
se je posojilo dalo, in se končuje s 15. ali zadnjim dnevom meseca, v ka-
terem se je vrnilo posojilo.

Ravnanje z zamudnimi dolžniki.

§ 14.

Ako ne vrača dolžnik posojila pod dogovorjenimi pogoji, je zadružno
načelstvo upravičeno, izreči izgubo zadružništva, vrhutega pa že vplačane
deleže dotičnika v pokritje dolga porabiti, ne kratač s tem zakonitega
jamstva, in končno nepokrito svoto takoj sodnijsko iztožiti. Plačuje in toži
se v Ljubljani. Zadruženika se opominja zaradi plačila zapadlih rokov na
njegove stroške.

Sprejem posojil in hranilnih vlog.

§ 15.

Za povečanje prometnega fonda se smejo najemati posojila in spre-
jemati hranilne vloge in sicer od zadruženikov in nezadruženikov do višine

vplačane svote deležev. Taka posojila in take hranilne vloge so proste vsakega jamstva.

Listine o takih posojilih in hranilnih vlogah se imajo glasiti na določeno ime.

Višino obrestne mere hranilnih vlog, kakor tudi roke za odpoved, potem najnižji in najvišji znesek hranilnih vlog določijo po sklepih občnega zbora načelstvo na podlagi deležev. Tozadevne spremembe treba na znanje dati. Vsak tak sklep se nanaša ravno tako na že vplačane ali pa na hranilne vloge, ki se bodo šele vplačale.

Obresti hranilnih vlog zapadejo polletno in sicer koncem junija in koncem decembra ali pa pri izplačilu vloge same.

Ako se obresti ne dvignejo v teku enega meseca po preteku označenih mesecev, se ravna ž njimi, kakor z novimi hranilnimi vlogami.

Blagajniška gotovina.

§ 16.

Kako je nalagati začasno razpoložljivo blagajniško gotovino, določijo načelstvo, ravna se pri tem po načelnih določilih občnega zbora.

Rezervni fond.

§ 17.

Za pokritje morebitnih izgub, ki jih ni moči pokriti iz dohodkov poslovnega leta, se osnuje rezervni fond zadruga. Ta se sestavlja:

- 1.) Iz letnega prihranka najmanj 5 % čistega dobička po sklepu občnega zbora;
- 2.) iz pristojbin vstopa;
- 3.) iz zapadlih deležev (§ 5);
- 4.) iz drugih dohodkov, kakor daril, volil itd. in iz 1 %, ki ga mora vsak pri prejemu posojila ali predujema plačati, dokler tako sklepa občni zbor.

Rezervnemu fondu se toliko časa priklada, da doseže višino 10 % zadrughnih deležev. Po dosegu tega zneska lahko občni zbor ustavi daljne priklade.

Ako bi se zadruga združila in ne bi bilo treba rezervnega fonda za pokritje morebitnih izgub nprorabiti celo nič ali pa le deloma, pripade ta kakor tudi vse imetje društvu „Učiteljski konvikt“ v Ljubljani.

Donesek „Učiteljskemu konviktu.“

§ 18.

Društvu „Učiteljski konvikt“ v Ljubljani se preda za njegove namene vsako leto ostanek čistega dobička po § 21.

Računski zaključek.

§ 19.

Koncem poslovnega leta (31. decembra) se napravi računski zaključek, ki ga je tekom prvega četrtletja objaviti nadzorništvo.

Ta zaključek obsegaj:

- 1.) vse dohodke in izdatke zadnjega leta po glavnih rubrikah knjigovodstva;
- 2.) poseben račun dobička in izgube;
- 3.) bilanco o stanju društvenega imetja koncem leta;
- 4.) število zadrughnikov, ki so pripadali ob času bilančnega zaključka zadrugi, potem v teku bilančnega leta vstopivših in izstopivših zadrughnikov kakor tudi število pri bilančnem zaključku obstoječih in v teku bilančnega leta prirastlih, odpovedanih in izplačanih deležev.

Bilanca.

§ 20.

V bilanci so navesti:

- 1.) kot pasiva: deleži zadrughnikov, zadrughni dolgovi (posojila, hranilne vloge itd.), rezervni fond in morebitne že za prihodnje leto v naprej dvignene obresti.
- 2.) kot aktiva: vrednost inventarja, blagajniška gotovina, zadrughne vrednostne papirje, morebitna vplačila na račun naslednjega leta, razposojene terjatve dolgov itd. Pri tem so navesti negotove terjatve le po verjetni vrednosti, neizterljive pa izločiti in odpisati. Preostanek aktiv je čisti dobiček.

Uporaba in razdelitev čistega dobička.

§ 21.

O uporabi čistega dobička odloča občni zbor.

Ko se je dotiral rezervni fond in ko so se odštele odmembe, ki jih je sklenil občni zbor, se porabi preostanek kot dividenda za obrestovanje deležev. Za najvišjo dividendo se določijo 5 %.

Ostanek čistega dobička pripade društvu „Učiteljski konvikt“ v Ljubljani. Dividenda se razdeli v razmerju na deleže storjenih plačil in na dobo kolikor časa so deleži ležali v dotičnem pravilnem letu.

Kolikor časa ni prvi delež popolnoma vplačan, so ne izplača nikaka dividenda; na to pripadajoči znesek se pripiše v dopolnilo deleža.

Izgube.

§ 22.

Ako bi izgub ne pokrili letni dohodek niti rezervni fond, morajo nepokrito vsoto nositi zadrughniki v razmerju števila svojih deležev in se dotična vsota od deležev odpiše, nakar so deleži z vplačilom zopet popolniti. Tako dolgo, da niso na ta način prikrajšani deleži zopet popolniti, se ž njimi ravna kakor z onimi, ki še niso popolnoma vplačani (§§-i 5. in 8.) in se torej ne smejo odpovedati.

Ako bi bili v teku poslovnega leta zaradi izgub vplačani deleži obremenjeni s polovico njihovega skupnega zneska, mora načelstvo takoj sklicati občni zbor, ki sklepa po prejetju poslovnega poročila o daljnih korakih.

Uprava.

§ 23.

Notranjo in zunanjo zadrughno delavnost ureja, vodi in nadzoruje:

- 1.) občni zbor;
- 2.) načelstvo in
- 3.) nadzorništvo.

Občni zbor.

§ 24.

V prvih treh mesecih vsakega leta skliče zadrughno načelstvo redni občni zbor. K temu se imajo povabiti vsi zadrughniki najmanj 8 dni poprej z objavljenjem dnevnega reda. Izreden občni zbor lahko skliče po potrebi načelstvo. Sklicati pa se mora, ako to z navedbo namena a) sklene nadzorništvo ali b) zahteva pismenim potom desetina zadrughnikov.

Slepčnost.

§ 25.

Občni zbor je sklepčen, ako je osebno navzočih vsaj 20 zadrughnikov. Ako bi bil prvi občni zbor nesklepčen, se skliče o drugem času z istim dnevnim redom drugi občni zbor, ki pa je sklepčen brez ozira na število navzočih zadrughnikov. Od teh določb je izvzet slučaj, naveden v §-u 37.

Sklepati se sme le o točkah, ki so bile v vabilu za občni zbor postavljene na dnevni red. Ako se pa pri občnem zboru nasvetuje sklicati izvanreden občni zbor, se mora o tem sklepati, četudi ni bila ta točka poprej postavljena na dnevni red.

Predmeti obravnave.

§ 26.

Samostojni nasveti o predmetih, ki naj o njih obravnava občni zbor, se morajo pri načelstvu prijaviti pismeno najkasneje do 31. dne meseca decembra. Nasveti, ki jih je načelstvo kasneje prejelo ali ki so se stavili šele pri občnem zboru, so sicer občnemu zboru na znanje dati in je tudi o njih razgovor dopusten. Odkazati pa se morajo v pretres načelstvu, nadzorništvo ali posebnemu odseku. Končno o njih sklepati pa se sme šele pri prihodnjem občnem zboru.

Glasovanje.

§ 27.

Pri vseh glasovanjih odloči absolutna večina glasov navzočih zadrughnikov. Ob enakem številu glasov je sprejet nasvet, ki glasuje zanj predsednik.

Glasuje se po volji predsednikovi z dvigom rok ali z dvigom s sedežev. Ako je uspeh glasovanja dvomljiv, naj odredi predsednik poimensko glasovanje, ki se ima vselej vršiti, ako to zahteva četrtina navzočih zadrughnikov.

Volitvi načelstva in nadzorništva se izvršita izključno po listkih, druge volitve pa po sklepu občnega zbora. Ob enakosti glasov odloči žreb.

Vodstvo občnega zbora.

§ 28.

Občne zборе vodi kot predsednik zadrughni načelnik ali njegov namestnik po običajnih parlamentarnih pravilih.

Zapisnikarja občnemu zboru imenuje predsednik. Občni zbor pa izvoli 3 zadružnike, ki overijo, in če treba, popravijo zapisnik ter potrebno število zadružnikov, ki štejejo glasove pri pismenih volitvah.

Zapisnik o občnem zboru ima obsegati število navzočih zadružnikov, stavljenе nasvete in storjene sklepe kakor tudi za dodatek volilni protokol. Najdalje tekom 8 dni morajo zapisnik podpisati načelnik zadruga, načelnik nadzorstvenega sveta in trije zadružniki, ki so bili v ta namen od občnega zbora voljeni.

Delokrog občnega zbora.

§ 29.

V delokrog občnega zbora sodi:

- 1.) Volitev članov načelstva, nadzorništva in namestnikov;
- 2.) odobritev računskega poročila in bilance;
- 3.) prememba pravil, toda z dvetretjinsko večino navzočih;
- 4.) določilo plač osebam, ki vodijo zadružne posle;
- 5.) razdelitev čistega dobička ob letnem sklepu, kakor tudi določilo dodatka k rezervnemu fondu;
- 6.) odločitev o vseh prijavljenih pritožbah proti poslovanju in ukrepom načelstva in nadzorništva;
- 7.) določitev, koliko deležev sme en zadružnik imeti;
- 8.) določitev o višini hranilnih vlog in posojil držič se meje, postovljene v §-u 15.;
- 9.) določitev obrestne mere za posojila in hranilne vloge, potem določitev rokov za odpoved hranilnih vlog, dalje določitev morebitnih doneskov za proretno namene;
- 10.) določitev temeljnih vodil za plodonosno nalaganje blagajniške gotovine;
- 11.) razdružitev zadruga (§ 26.)
- 12.) določitev pristojbin pri vstopu in prejemu posojil;
- 13.) obravnava nasvetov, ki so jih stavili zadružniki (§ 26.)

Zadružno načelstvo.

§ 30.

Zadružno načelstvo tvori 6 članov, ki jih voli občni zbor na dobo 3 let. Vsako leto izstopi tretjina članov, in sicer v prvih dveh letih po žrebu, kasneje pa zaradi potekle uradne dobe. Dotični smejo biti zopet voljeni.

Za dobo enega leta voli občni zbor dva namestnika. Ako izstopi kak član načelstva, se pokliče vanj oni namestnik, ki je dobil več glasov, sicer odloči žreb.

Člane načelstva legitimira volilni zapisnik.

Takoj po volitvi se zberó člani načelstva ter volijo za dobo enega leta iz svoje srede načelnika, njegovega namestnika in blagajnika. Izid je c. kr. trgovinski sodniji z zapiskom o volitvi naznaniti in priložiti pismeno izjavo, da so sprejeli volitev.

Člani načelstva imajo pred trgovinsko sodnijo podati svoj podpis ali pa vpsolati poverjene podpise.

Pisanje firme.

§ 31.

Firma se piše tako, da se podpišeta pod tiskano ali kogarkoli pisano zadružno firmo načelnik ali njegov namestnik in še drugi član načelstva.

Delokrog načelstva.

§ 32.

Načelstvo zastopa zadrugo sodno in izvensodno. Ono jo upravičuje in zavezuje v vseh pravnih poslih, ki jih sklene v svojem imenu.

Načelstvo vodi zadružne posle po določbah zakona in pravil samostojno, v kolikor ni vezano po pravilih na pritrđitev občnega zbora (§ 29.) Ono nastavlja zadružne uradnike in služabnike in ima skrbeti za redno poslovanje, posebno za pravilno vodstvo registra (§ 7.) in zadružnih knjig.

Člani načelstva ne smejo za dobo svojega uradovanja pri zadrugi niti posojila vzeti niti postati poroki drugim zadružnikom. Člani načelstva, ki bi v tej svoji lastnosti določbam zakona ali teh pravil ravnali nasproti ali bi prekoračili svoj delokrog, jamčijo osebno in solidarno za nastalo škodo.

Poslovni red načelstva.

§ 33.

Posli načelstva se, izvzemši takih, ki se lahko kurentnim potom rešijo, obravnavajo v rednih sejah. Vsak mesec se ima vršiti redna seja, ki je sklepčna, ako so bili povabljeni vsi člani načelstva in nadzorništva in so navzoči 4 člani načelstva, med njimi načelnik ali njegov namestnik. Sklepa se z večino glasov; ob enakem številu glasov je predlog propal.

O obravnavah je pisati zapisnik. Le-ta je, ako obsega imenovanje uradnikov in uslužbencev, njihova legitimacija.

Nadzorništvo.

§ 34.

Nadzorništvo tvori 5 zadružnikov, ki jih voli občni zbor in ki niso v načelstvu. Nadzorništvo se konstituira z volitvijo načelnika in njegovega namestnika. Ta dva vodita posvetovanja in posle nadzorništva ter oskrbujeta občevarje z načelstvom.

Glede dveh namestnikov, njih poklicanja v nadzorništvo, takisto glede uradne dobe in dopolnilne volitve veljajo enake določbe kakor za načelništvo.

Delokrog nadzorništva.

§ 35.

Nadzorništvo čuva nad poslovanjem načelstva. Pravico ima se vsak čas s posvetovalnim glasom udeleževati sej načelstva, vse na poslovanje se nanašajoče knjige in spise, blagajnico in dokumente pregledati in pri nastalih nerednostih vse za varnost zadružnega obstanka potrebne naredbe ukreniti. Nadzorništvo mora posebno letne račune in bilance s primerjajem knjig in blagajnice natanko pregledati in o tem poročati občnemu zboru. Nadzorništvo sme ukazati, da se skliče izvanreden občni zbor, ako je to v interesu zadruga. Nadzorništvo ima svoje seje po potrebi, kadar jo skliče načelnik ali pa če to predlagata dva člana.

Izključenje od načelstva in nadzorništva.

§ 36.

V načelstvu in nadzorništvu ne smejo biti:

1. uradniki ali zastopniki podobnih zadrug;
2. osebe, ki niso neoporečne, potem taki, ki so v preiskavi zaradi hudodelstva ali prestopka iz dobičkaželjnosti ali proti npravnosti, ali ki so pravoveljavno obsojeni.

Razdružitev zadruga.

§ 37.

Zadruga se razdruži:

1. ako to sklene občni zbor;
2. ako pride v konkurz in
3. ako to odredi upravna oblast.

Po sklepu občnega zbora se sme zadruga le tedaj razdružiti, ako se je za ta sklep sklical poseben občni zbor in so bile navzoče najmanj tri četrtine vseh zadružnikov, ki so razdruženje sklenili z dvema tretjinama vseh oddanih glasov. Ako je bil občni zbor, sklican v ta namen, nesklepčen, se skliče po preteku štirih tednov vnovič občni zbor, ki sme pri vsakem številu došlih zadružnikov z dvetretjinsko večino skleniti, da se zadruga razdruži.

Likvidacija zadruga.

§ 38.

Glede likvidacije veljajo §§ 41—52 zakona z dne 9. aprila 1873. l.

Objave zadruga.

§ 39.

Vse objave zadruga se izvrše ali po šolskih časopisih ali pa po posebnih objavah do vseh zadružnikov.

Registrowanje zadruga.

§ 40.

Ta pravila kakor tudi vsaka poznejša izprememba se vpiše v zadružni register c. kr. deželne kot trgovske sodnije v Ljubljani. Za registrowanje mora skrbeti načelstvo.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino pa prejema gosp. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{8}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljene po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.